

Київський університет імені Бориса Грінченка
Педагогічний інститут
Кафедра теорії та історії педагогіки

Проректор з наукової роботи

Н.М.Віннікова

20 18 р.

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ «НАУКОВА ЕТИКА»

для аспірантів

спеціальності: 011 Освітні, педагогічні науки 012 Дошкільна освіта;
023 Образотворче мистецтво; декоративне мистецтво; реставрація; 025
Музичне мистецтво; 031 Релігієзнавство; 032 Історія та археологія; 033
Філософія; 035 Філологія; 053 Психологія; 231 Соціальна робота

освітнього рівня: «доктор філософії»

освітньо-наукової програми: 011 Освітні, педагогічні науки 012 Дошкільна
освіта; 023 Образотворче мистецтво; декоративне мистецтво;
реставрація; 025 Музичне мистецтво; 031 Релігієзнавство; 032 Історія та
археологія; 033 Філософія; 035 Філологія; 053 Психологія; 231 Соціальна
робота

Київ - 2018

Розробники:

Хоружа Людмила Леонідівна, доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри теорії та історії педагогіки Педагогічного інституту.

Викладач:

Хоружа Людмила Леонідівна, доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри теорії та історії педагогіки Педагогічного інституту.

Робочу програму розглянуто і затверджено на засіданні кафедри теорії та історії педагогіки
Протокол від 05.09.2018 № 2

Завідувач кафедри *Хоружа* Л.Л. Хоружа

Робочу програму погоджено з гарантом освітньо-наукової програми (керівником групи забезпечення) _____
(назва освітньої програми)

05.09. 2018 р.

Керівник освітньо-наукової програми *Хоружа* (Л.Л. Хоружа)
(підпис)

Робочу програму перевірено
«05». 09. 2018 р.

Завідувач аспірантури, докторантури *Плющик* О. В. Плющик

Пролонговано:

на 20__/20__ н.р. _____ (_____), «__» ____ 20__ р., протокол № ____
підпис П.І.Б.

на 20__/20__ н.р. _____ (_____), «__» ____ 20__ р., протокол № ____
підпис П.І.Б.

на 20__/20__ н.р. _____ (_____), «__» ____ 20__ р., протокол № ____
підпис П.І.Б.

на 20__/20__ н.р. _____ (_____), «__» ____ 20__ р., протокол № ____
підпис П.І.Б.

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Характеристика дисципліни за формами навчання	
	денна	заочна
Вид дисципліни	обов'язкова	
Мова викладання, навчання та оцінювання	українська	
Загальний обсяг кредитів/годин	1/30	
Курс	I	I
Семестр	1	1
Кількість змістових модулів з розподілом:	1	1
Обсяг кредитів	1	1
Обсяг годин, в тому числі:	30	30
Аудиторні	14	4
Самостійна робота	16	26
Форма семестрового контролю	-	-

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Мета вивчення курсу: формування у здобувачів наукового ступеня «доктор філософії» моральних цінностей наукової діяльності через засвоєння її нормативних засад, розвиток і саморозвиток професійної етичної культури на рефлексивній основі.

Завдання курсу:

- визначити особливості науки та її взаємозв'язок з іншими способами пізнавальної діяльності;
- розкриття соціальної значущості дотримання науковцем норм етики у дослідницькій діяльності;
- ознайомлення здобувача з принципами, нормами і правилами поведінки дослідника у різних сферах його діяльності;
- формування моральних цінностей дослідника, академічної чесності при виконанні різних наукових завдань;
- аналіз результатів наукової діяльності на рефлексивній основі, самоаналіз своїх вчинків у різних її сферах;
- розвиток у аспірантів умінь опрацьовувати різні інформаційні джерела відповідно до норм наукової етики.

3. Результати навчання за дисципліною

У процесі вивчення курсу здобувачі третього рівня вищої освіти **набувають такі компетентності:**

- здатність до розуміння та осмислення загальних основ наукової етики;
- здатність до розуміння специфіки наукової діяльності вченого-дослідника;

- здатність до розуміння сутності основних категорій наукової етики, особливостей їхньої реалізації у діяльності науковців;
- уміння співвідносити структуру наукової пізнавальної діяльності з етичними вимогами до дослідника;
- здатність усвідомлювати основні вимоги до наукової етики дослідника;
- здатність виявляти, аналізувати несприятливі фактори та негативні наслідки, помилкові, афектні дії у науковій діяльності;
- вміння виділяти етичні аспекти наукової діяльності, давати моральну оцінку мотивам, засобам та наслідкам дій; давати моральну оцінку явищам наукової діяльності.

4. Структура навчальної дисципліни

Тематичний план для денної форми навчання

№ п/п	Назви теоретичних розділів	Усього	Розподіл годин за видами робіт		
			Аудиторні		
			Лекцій	Семинарських	Самостійна робота
1.	Вступ. Наука як вид пізнавальної діяльності. Особливості та цінності наукового пізнання.	6	2		4
2.	Етика та її категорії. Роль та функції етики у науковому пізнанні.	8	2	2	4
3.	Норми наукової етики. Кодекс українського вченого та його особливості.	8	2	2	4
4.	Порушення норм етики науки, відповідальність та наслідки вченого.	8	2	2	4
Разом за освітньою програмою		30	8	6	16

Тематичний план для заочної форми навчання

№ п/п	Назви теоретичних розділів	Усього	Розподіл годин за видами робіт		
			Аудиторні		
			Лекцій	Семинарських	Самостійна робота
1.	Вступ. Наука як вид пізнавальної діяльності. Особливості та цінності наукового пізнання.	7	-	-	7
2.	Етика та її категорії. Роль та функції етики у науковому пізнанні.	7	-	-	7
3.	Норми наукової етики. Кодекс українського вченого та його особливості.	8	2	-	6
4.	Порушення норм етики науки, відповідальність та наслідки вченого.	8	-	2	6
Разом за освітньою програмою		30	4	4	26

5. Програма навчальної дисципліни

Тема 1. Вступ. Наука як вид пізнавальної діяльності. Особливості та цінності наукового пізнання (2 год.)

Вступ. Наука – сфера діяльності людини, спрямована на одержання нових знань про навколишній світ. Три аспекти буття науки: пізнавальна діяльність, соціальний інститут, сфера культури. Особливості наукового пізнання. Критерії несуперечливості та можливості перевірки наукових результатів. Цілі науки. Цінності науки (за Р.К. Мертоном): універсалізм, колективізм, безкорисність, організований скептицизм.

Основні поняття теми: наука, пізнавальна діяльність, наукове пізнання, цілі та цінності науки.

Тема 2. Етика та її категорії. Роль та функції етики у науковому пізнанні (2 год.)

Категорії етики як відображення сутнісних елементів моралі. Етичні категорії, які характеризують процес наукового пізнання. Совість, обов'язок, відповідальність, чесність у діяльності науковця. Норми наукової діяльності як історично встановлені стандарти поведінки вченого. Гуманізм як нормативна основа дослідницької діяльності. Функції етики у науковому пізнанні: описова, ціннісно-орієнтаційна, регулятивна, прогностична тощо.

Основні поняття теми: етика, категорії етики, норми, гуманізм, функції етики.

Тема 3. Норми наукової етики. Кодекс українського вченого та його особливості (2 год.)

Міжнародні стандарти наукової діяльності. Норми наукової етики у контексті академічної культури. Характеристика основних сфер наукової діяльності вченого. Кодекс українського вченого та його особливості.

Основні поняття теми: стандарти, академічна культура, сфери наукової діяльності, кодекс ученого.

Тема 4. Порушення норм етики науки, відповідальність та наслідки вченого (2 год.)

Аналіз порушень норм етики вченого. Плагіат і різні прояви плагіату. Способи опрацювання наукового матеріалу: коментар, цитування. Джерельна база дослідження. Авторське право. Захист авторських прав. Перевірка тексту на плагіат (інформаційне забезпечення).

Основні поняття теми: плагіат, коментар, цитування, авторське право, відповідальність вченого.

6. Контроль навчальних досягнень

6.1. Система оцінювання навчальних досягнень аспірантів

№ з/п	Вид діяльності аспіранта	Макс. кількість балів за одиницю	Модуль 1	
			Кільк. одиниць	Макс. кількість балів за вид
1.	Відвідування лекцій	1	4	4
2.	Відвідування семінарських занять	1	3	3
3.	Робота на семінарських заняттях	10	3	30
4.	Виконання завдань для самостійної роботи	5	16	75
	Максимальна кількість балів			117

Умовою зарахування проходження дисципліни «Наукова етика» є отримання аспірантом не менше 60-ти балів за результатами всіх видів означених робіт.

6.2. Завдання для самостійної роботи та критерії її оцінювання

Тема 1. Етичні засади наукового пізнання.

1. Доведіть, що без науки немає сучасного цивілізаційного розвитку.
2. Проаналізуйте нормативні документи, які регламентують сферу освіти (закони України “ Про освіту”, “ Про вищу освіту”, “ Про наукову і науково-технічну діяльність”, “Національна стратегія розвитку освіти на 2012-2021 роки ” тощо) щодо ролі науки та наукового пізнання у розвитку усіх сфер суспільства.
3. Визначте основні цінності наукового пізнання та їхні особливості.
4. Доведіть необхідність регуляції діяльності науковця при виконанні дослідження.
5. Підберіть декілька відомих афоризмів, які актуалізують проблему етичних вимог до діяльності дослідника, визначте власне розуміння цих висловів.
6. Напишіть твір-есе на одну із запропонованих тем : “Проблема добра і зла як сутнісна основа етики”, “Академічна чесність – моральний регулятор поведінки вченого”.

Тема 2. Аналіз кодексів наукової діяльності ученого.

1. Напишіть твір-есе на тему: “Академічна чесність: данина моді, чи життєва необхідність?”.
2. Спираючись на ситуації з педагогічної практики, наведіть приклади порушення науково-педагогічними працівниками норм академічної етики.
3. Визначить деякі приклади академічної нечесності дослідника.
4. Охарактеризуйте вітчизняні та міжнародні стандарти щодо плагіату.
5. Проаналізуйте Етичний кодекс українського вченого та запропонуйте деякі положення, яких бракує в існуючому документі.

Тема 3. Упередження порушень дослідником норм наукової етики.

1. Висловіть власну думку щодо питання: “ Чому плагіат шкодить розвитку науки?”

2. Розробіть для себе пам'ятку щодо уникнення плагіату у процесі виконання наукового дослідження.
3. Наведіть деякі приклади конфлікту інтересів різних сторін у процесі наукової роботи.
4. Обґрунтуйте власну позицію щодо необхідності введення певних адміністративних санкцій в університеті щодо порушення дослідниками норм наукової етики. Якими повинні бути ці санкції?
5. Підготуйтеся до дискусії на тему: "Етичні стандарти сучасної вищої освіти".

Критерії оцінювання самостійної роботи		Кількість балів
1.	Свочасність виконання роботи	1
2.	Презентація роботи (оригінальність, логіка викладу, чіткість, доказовість)	2
3.	Різноманітність використаних джерел	2

7.Основна література:

1. Академічна чесність як основа сталого розвитку університету / Міжнарод. благод. Фонд "Міжнарод. фонд. дослідж. освіт. політики"; за заг. ред. Т.В.Фінікова, А. Є. Артюхова – К.; Таксон, 2016. – 234 с.
2. Блощинська В.А. Етика. Практикум: Навчальний посібник. – К.: Центр навчальної літератури, 2005. – 248с.
3. Богатов В.В. Этика в научной деятельности / В.В.Богатов // Вестник ДВО РАН, 2008. - № 1. - С.144-157.
4. Гончаренко С.У.Етика науки та етичний кодекс ученого / С.У.Гончаренко // Шлях освіти. - 2011. - № 3. - С.2-8.
5. Етика: Навч. посібник / В.О. Лозова, М.І. Панов, А.О. Стасевська та ін. – К.: Юрінком Інтер, 2004. – 224 с.
6. Етика: Навч. посібник / Т.Г. Аболіна, В.В. Єфименко, О.М. Лінчук. – К.: Либідь, 1992. – 328с.

Додаткова література:

1. Наука мира. Washington ProFile-Intern. News & Inform/Agency?20001-2007/- <http://www.washprofile.org/ru/node/5164>.
2. Нормы научной этики (приняты Сенатом Общества Макса Планка 24 ноября 2000 г.) / пер.В.Тереховой. - <http://www/sbras.ru/HBC/2002/n04-05/f17.html>.
3. Рузавин Г.И. Философия науки: учеб. пособие для студентов и аспирантов высших учебных заведений /Г.И.Рузавин. – М.: ЮНИТИ-ДАНА, 2012. - 183 с. - (Серия «Экзамен»).
4. Свасьян К.А. Становление европейской науки / К.А.Свасьян.- М.:Evidentis, 2009. - 436 с.
5. Що потрібно знати про плагіат: посібник з академічної грамотності та етики для «чайників». Ел.ресурс.<http://library.kubg.edu.ua/images/stories/Departaments/biblio/PDF/books>

_ac-gr.pdf.

6. Хоружа Л.Л. Морально-етичні принципи та норми наукової діяльності / Л.Л.Хоружа // Вища школа, 2015. - № 6. - С.9-19.
7. Хоружий Г.Ф. Академічна культура: цінності та принципи вищої освіти / Г.Ф. Хоружий. – Тернопіль: Навчальна книга – Богдан, 2012. – 320 с.
8. Чепига М. Академічна нечесність викладачів та студентів: шлях її подолання в Україні / М.Чепига. // Вища школа. 2009. – №11. – С.79-91.
9. Швейцер А. Культура и этика: для научных библиотек / пер. с нем. Н.А.Захаренко и Т.В.Колшанского. – М.: Прогресс, 1973. - 340 с.

до робочої програми навчальної дисципліни «Наукова етика»

ПЛАНИ СЕМІНАРСЬКИХ ЗАНЯТЬ

Семінар 1.

Тема: Етичні засади наукового пізнання (2 год.).

План заняття :

I. Обговорення теоретичних питань

1. Особливості наукового пізнання.
2. Сучасна наука та зміна її світоглядних принципів.
3. Етика як невід'ємна складова наукової діяльності.
4. Етичні принципи наукового пізнання.
5. Базові наукові цінності за Р.Мертоном

II. Перевірка виконання самостійної роботи .

III. Обговорення етичних дилем з теми.

Рекомендована література: [2,3, 6, 7, 9, 10, 15]

Семінар 2

Тема: Аналіз кодексів наукової діяльності ученого (2 год.).

План заняття

I. Обговорення теоретичних питань

1. Поняття етичної норми у науковій діяльності.
2. Проблема соціальної відповідальності вченого.
3. Етичні засади розв'язання моральних дилем у сфері наукової діяльності.
5. Характеристика основних положень Етичного кодексу українського вченого.
6. Визначення табу у різних сферах наукової діяльності дослідника.

II. Перевірка виконання самостійної роботи .

III. Проблемна дискусія.

Рекомендована література: [1, 4, 12, 13, 14]

Семінар 3.

Тема: Упередження порушень дослідником норм наукової етики (2 год.)

План заняття :

I. Обговорення теоретичних питань.

1. Аналіз різновидів порушень дослідником норм наукової етики.
2. Дотримання зобов'язань дослідником щодо академічної чесності. Декларація академічної доброчесності.
3. Характеристика різних типів конфліктів інтересів. Розв'язання конфліктних ситуацій.
4. Способи перевірки матеріалів на плагіат.

II. Перевірка виконання самостійної роботи студентів.

III. Аналіз етичних дилем, пов'язаних з науковою роботою дослідника..

Рекомендована література [1, 11, 14]